

OBSAH

Předmluva ... 15

Studium systematiky a taxonomie ... 17

System v počítači ... 17

Kladistická revoluce ... 20

Pátrání po fylogenetických vztazích ... 27

Jaké znaky použít? ... 27

DNA z kostí ... 37

Homologie ... 41

Stručné repetitorium fylogenetických metod ... 43

Molekulární hodiny ... 50

Třídění a názvosloví ... 53

Zoogeografické oblasti ... 53

Nomenklatura ... 54

Synapsida ... 57

†Pelycosauria ... 59

†Ophiacodontidae ... 59

†Varanopidae ... 59

†Eothyrididae ... 60

†Caseidae ... 60

†Edaphosauridae ... 60

†Sphenacodontidae ... 61

Therapsida ... 62

†Biarmosuchia ... 64

†Dinocephalia ... 64

†Anomodontia ... 64

Theriodontia ... 66

†Gorgonopsia ... 66

†Therocephalia ... 66

Cynodontia ... 66

Savci – Mammalia ... 70

Charakteristika ... 70

Genom ... 77

Kódující a nekódující sekvence ... 78

Mobilní elementy ... 79

Velikost genomu ... 80

Stavba a různorodost genomu ... 81

Určení pohlaví ... 83
Fylogeneze a systém ... 86

Vejcorodí – Prototheria ... 97

Ptakořitní – Monotremata ... 97

Ježurovití – Tachyglossidae ... 99

Ptakopyskovití – Ornithorhynchidae ... 100

Živorodí – Theria ... 101

VAČNATÍ – METATHERIA ... 103

Vačnatci – Marsupialia ... 104

Američtí vačnatci – „Ameridelphia“ ... 108

Vačiči – Paucituberculata ... 109

Vačíkovití – Caenolestidae ... 109

Vačice – Didelphimorphia ... 109

Vačicovití – Didelphidae ... 110

Australští vačnatci – Australidelphia ... 111

Kolokolové – Microbiotheria ... 111

Kolokolovití – Microbiotheriidae ... 111

Vakokrti – Notoryctemorphia ... 112

Vakokrtovití – Notoryctidae ... 113

Bandikuti – Peramelemorphia ... 113

Bandikutovití jemnosrstí – Thylacomyidae ... 114

Bandikutovití dvouprstí – †Chaeropodidae ... 115

Bandikutovití hrubosrstí – Peramelidae ... 115

Kunovci – Dasyuromorphia ... 116

Vakovlkovití – †Thylacinidae ... 117

Kunovcovití – Dasyuridae ... 118

Mravencojedovití – Myrmecobiidae ... 118

Málozubí – Diprotodontia ... 119

Koaly a vombati – Vombatiformes ... 121

Koalovití – Phascolarctidae ... 121

Vombatovití – Vombatidae ... 122

Kuskusové – Phalangeriformes ... 122

Vakoplchovití – Burramyidae ... 123

Kuskusovití – Phalangeridae ... 123

Possumové a příbuzní – Petauriformes ... 124

Vakoplšíkovití – Acrobatidae ... 124

Medovcovití – Tarsipedidae ... 125

Vakoveverkovití – Petauridae ... 126

Possumovití – Pseudocheiridae ... 127

Klokani – Macropodiformes ... 127

	Klokánkovití pětiprstí – Hypsiprymnodontidae ...	128
	Klokánkovití čtyřprstí – Potoroidae ...	128
	Klokanovití – Macropodidae ...	129
EUTHERIA ...		130
Placentálové – Placentalia ...		133
Afrotheria ...		149
Afroinsectiphilia ...		151
Hrabáči – Tubulidentata ...		151
Hrabáčovití – Orycteropodidae ...		151
Afroinsectivora ...		152
Bércouni – Macroscelidea ...		153
Bércounovití – Macroscelididae ...		153
Afričtí hmyzožravci – Afrosoricida ...		154
Bodlínovití – Tenrecidae ...		155
Vydříkovití – Potamogalidae ...		157
Zlatokrtovití – Chrysochloridae ...		157
Paenungulata ...		158
Damani – Hyracoidea ...		159
Damanovití – Procaviidae ...		159
Tethytheria ...		160
Chobotnatci – Proboscidea ...		160
Slonovití – Elephantidae ...		161
Sirény – Sirenia ...		162
Dugongovití – Dugongidae ...		163
Kapustňákovití – Trichechidae ...		163
Chudozubí – Xenarthra ...		164
Pásovci – Cingulata ...		166
Pásovcovití – Dasypodidae ...		166
Pláštňákovití – Chlamyphoridae ...		167
Lenochodi a mravenečníci – Pilosa ...		169
Lenochodi – Folivora ...		169
Lenochodovití tříprstí – Bradypodidae ...		170
Lenochodovití dvouprstí – Megalonychidae ...		171
Mravenečníci – Vermilingua ...		172
Mravenečnickovití dvouprstí – Cyclopedidae ...		173
Mravenečnickovití – Myrmecophagidae ...		174
Euarchontoglires ...		174
Glires ...		175
Zajíci – Lagomorpha ...		176

Pišťuchovití – Ochotonidae ...	177
Pišťuchovití ostrovní – †Prolagidae ...	178
Zajícovití – Leporidae ...	179
Hlodavci – Rodentia ...	180
Sciuromorpha ...	184
Plchovití – Gliridae ...	185
Bobruškovití – Aplodontiidae ...	186
Veverkovití – Sciuridae ...	187
Hystricomorpha ...	188
Ctenodactylomorphi ...	189
Gundiovití – Ctenodactylidae ...	189
Laošovití – Diatomyidae ...	190
Hystricognathi ...	191
Dikobrazovití – Hystricidae ...	191
Phiomorpha ...	193
Rypošovití – Bathyergidae ...	193
Rypošovití lysí – Heterocephalidae ...	194
Skalní krysovití – Petromuridae ...	194
Řekomyšovití – Thryonomyidae ...	195
Caviomorpha ...	196
Erethizontoidea ...	197
Urzonovití – Erethizontidae ...	197
Cavioidea ...	198
Pakovití – Cuniculidae ...	198
Agutiovití – Dasyproctidae ...	199
Morčatovití – Caviidae ...	200
Chinchilloidea ...	201
Pakaranovití – Dinomyidae ...	201
Činčilovití – Chinchillidae ...	202
Velehutiovití – †Heptaxodontidae ...	202
Octodontoidea ...	203
Činčilákovití – Abrocomidae ...	203
Osmákovití – Octodontidae ...	204
Tukotukovití – Ctenomyidae ...	205
Korovití – Echimyidae ...	206
Castorimorpha ...	207
Bobrovití – Castoridae ...	208
Geomyoidea ...	209
Pytloušovití – Heteromyidae ...	209
Pytlonošovití – Geomyidae ...	210
Anomaluromorpha ...	211
Šupinatkovití – Anomaluridae ...	211
Šupinatkovití nelétaví – Zenkerellidae ...	212

- Noháčovití – Pedetidae ... 213
- Myomorpha ... 214
- Dipodoidea ... 215
- Myšivkovití krátkonoží – Sminthidae ... 216
- Myšivkovití dlouhonoží – Zapodidae ... 217
- Tarbíkovití – Dipodidae ... 217
- Muroidea ... 219
- Ostnoplchovití – Platacanthomyidae ... 220
- Slepčovití – Spalacidae ... 221
- Křečkovití myši – Calomyscidae ... 223
- Křečkovití afričtí – Nesomyidae ... 224
- Křečkovití – Cricetidae ... 225
- Myšovití – Muridae ... 228
- „Euarchonta“ ... 230
- Tany – Scandentia ... 231
- Tanovití péroocasí – Ptilocercidae ... 232
- Tanovití – Tupaiidae ... 233
- Letuchy – Dermoptera ... 233
- Letuchovití – Cynocephalidae ... 234
- Primáti – Primates ... 235
- Poloopice – Strepsirrhini ... 238
- Ksukolové – Chiromyiformes ... 239
- Ksukolovití – Daubentoniidae ... 240
- Lemuři – Lemuriformes ... 241
- Makiovití – Cheirogaleidae ... 242
- Lemurovití noční – Lepilemuridae ... 243
- † Palaeopropithecidae ... 244
- Indriovití – Indriidae ... 244
- † Archaeolemuridae ... 245
- Lemurovití denní – Lemuridae ... 246
- † Megaladapidae ... 247
- Outloni a komby – Lorisiformes ... 248
- Outloňovití – Lorisidae ... 248
- Kombovití – Galagidae ... 249
- Vyšší primáti – Haplorrhini ... 250
- Nártouni – Tarsiiformes ... 251
- Nártounovití – Tarsiidae ... 251
- Opice – Simiiformes ... 252
- Ploskonosí – Platyrrhini ... 253
- Malpovití – Cebidae ... 255
- Chápanovití – Atelidae ... 256
- Chvostanovití – Pitheciidae ... 257
- Úzkonosí – Catarrhini ... 258

Cercopithecoidea ...	259
Kočkodanovití – Cercopithecidae ...	259
Hominoidea ...	260
Gibonovití – Hylobatidae ...	260
Lidoopi a lidé – Hominidae ...	262
Laurasiatheria ...	263
Hmyzožravci – Eulipotyphla ...	266
Nezofontovití – †Nesophontidae ...	269
Štětinatcovití – Solenodontidae ...	269
Ježkovití – Erinaceidae ...	271
Rejskovití – Soricidae ...	272
Krtkovití – Talpidae ...	274
Scrotifera ...	275
Letouni – Chiroptera ...	275
Kaloni a vrápencovci – Yinpterochiroptera ...	279
Kaloni – Megachiroptera ...	280
Kaloňovití – Pteropodidae ...	280
Vrápencovci – Rhinolophoidea ...	281
Víkonosovití – Rhinopomatidae ...	282
Netopýrkovití – Craseonycteridae ...	283
Megadermovití – Megadermatidae ...	283
Rhinonycteridae ...	284
Vrápencovití – Rhinolophidae ...	285
Pavrápencovití – Hipposideridae ...	286
Netopýři – Yangochiroptera ...	287
Emballonuroidea ...	287
Emballonurovití – Emballonuridae ...	289
Nykteridovití – Nycteridae ...	289
Myzopodovití – Myzopodidae ...	290
Noctilionoidea ...	291
Mystacinovití – Mystacinidae ...	291
Tyropterovití – Thyropteridae ...	292
Furipterovití – Furipteridae ...	293
Noktilionovití – Noctilionidae ...	294
Mormoopidovití – Mormoopidae ...	295
Listonosovití – Phyllostomidae ...	296
Vespertilionoidea ...	297
Natalovití – Natalidae ...	297
Tadaridovití – Molossidae ...	298
Létavcovití – Miniopteridae ...	299
Žlázokřídlecovití – Cistugidae ...	300
Netopýrovití – Vespertilionidae ...	301

- Euungulata ... 302
- Sudokopytníci a kytovci – Cetartiodactyla ... 303
- Velbloudi – Tylopoda ... 305
- Velbloudovití – Camelidae ... 306
- Prasata – Suina ... 307
- Prasatovití – Suidae ... 307
- Pekariovití – Tayassuidae ... 308
- Hroši a kytovci – Whippomorpha ... 309
- Hroši – Ancodonta ... 309
- Hrochovití – Hippopotamidae ... 309
- Kytovci – Cetacea ... 310
- Kosticovci – Mysticeti ... 312
- Velrybovití – Balaenidae ... 313
- Velrybkovití – Neobalaenidae ... 314
- Plejtvákovcovití – Eschrichtiidae ... 314
- Plejtvákovití – Balaenopteridae ... 315
- Ozubení – Odontoceti ... 316
- Vorvaňovití – Physteridae ... 317
- Kogiovití – Kogiidae ... 318
- Delfínovcovití indičtí – Platanistidae ... 318
- Vorvaňovcovití – Ziphiidae ... 319
- Delfínovcovití čínští – Lipotidae ... 319
- Iniovití – Iniidae ... 320
- Delfínovcovití laplatští – Pontoporiidae ... 321
- Narvalovití – Monodontidae ... 321
- Sviňuchovití – Phocoenidae ... 322
- Delfínovití – Delphinidae ... 322
- Přežvýkavci – Ruminantia ... 324
- Kančilové – Tragulina ... 325
- Kančilovití – Tragulidae ... 325
- Přežvýkaví – Pecora ... 326
- Vidlorohovití – Antilocapridae ... 326
- Žirafovití – Giraffidae ... 327
- Jelenovití – Cervidae ... 328
- Kabarovití – Moschidae ... 329
- Turovití – Bovidae ... 330
- Lichokopytníci – Perissodactyla ... 332
- Nosorožcovití – Rhinocerotidae ... 333
- Tapírovití – Tapiridae ... 334
- Koňovití – Equidae ... 335
- Ferae ... 336
- Luskouni – Pholidota ... 337
- Luskounovití – Manidae ... 337

Šelmy – Carnivora	... 338
Feliformia	... 339
Nandiniovití – Nandiniidae	... 340
Cibetkovití – Viverridae	... 341
Promykovití – Herpestidae	... 342
Fosovití – Eupleridae	... 343
Hyenovití – Hyaenidae	... 344
Linsangovití – Prionodontidae	... 345
Kočkovití – Felidae	... 346
Caniformia	... 374
Psovití – Canidae	... 348
Medvědovití – Ursidae	... 349
Ploutvonožci – Pinnipedia	... 351
Lachtanovití – Otariidae	... 352
Mrožovití – Odobenidae	... 353
Tuleňovití – Phocidae	... 354
Musteloidea	... 355
Pandy malé – Ailuridae	... 355
Skunkovití – Mephitidae	... 356
Medvídkovití – Procyonidae	... 357
Lasicovití – Mustelidae	... 357

Cesta do pravěku s archaickou DNA ... 359

Nedávno vymřelé druhy a analýza muzejních preparátů	... 360
Endemické skupiny savců a jejich evoluce	... 361
Velcí savci pleistocénu	... 365

Původ domácích savců ... 372

Cesty k domestikaci	... 373
Znaky provázející domestikaci	... 374
Průběh domestikace se odráží v genetických poznacích	... 378
První domácí druh – pes domácí (<i>Canis familiaris</i>)	... 380
Domestikace zvířat na počátku zemědělství	... 383
Ovce domácí (<i>Ovis aries</i>)	... 383
Koza domácí (<i>Capra hircus</i>)	... 385
Tur domácí (<i>Bos taurus</i>)	... 386
Prase domácí (<i>Sus domesticus</i>)	... 388
Druhá domestikální vlna	... 390
Kůň domácí (<i>Equus caballus</i>)	... 390
Osel domácí (<i>Equus asinus</i>)	... 392
Velbloudi (drabař, <i>Camelus bactrianus</i> , a dromedár, <i>C. dromedarius</i>)	... 393
Lamy (<i>Lama glama</i> a <i>Vicugna pacos</i>)	... 396

Ostatní domácí savci ...	397
Další domestikovaní turové ...	397
Králík domácí (<i>Oryctolagus cuniculus</i>) ...	399
Morče domácí (<i>Cavia porcellus</i>) ...	400
Fretka (<i>Mustela furo</i>) ...	401
Kočka domácí (<i>Felis catus</i>) ...	401
Proč je spektrum domestikovaných druhů tak úzké? ...	403
Význam a ohrožení domácích savců ...	403

Evoluce člověka ... 405

Klad homininů ...	405
Jak se dělá člověk ...	407
Bipedie ...	408
Genetika lidské řeči ...	410
<i>Homo sapiens</i> a archaičtí lidé ...	413
Hybridizace ...	416
Klikatá cesta k současným Evropanům ...	419
Evoluce člověka a rasová otázka ...	423

Slovník odborných pojmů ... 427

Literatura ...	435
Věcný rejstřík ...	537
Rejstřík taxonů ...	552